

Elke eerste zondag van de maand gaat deze Nieuwsbrief naar een groot aantal griffiers, adjunct-griffiers en andere medewerkers in en om raadsgriffies. Doelstelling is om “iets juridisch” dat mij afgelopen maand het meest is opgevallen met de lezers te delen, en er waar mogelijk leermomenten uit te halen. Dit alles om zoveel mogelijk gemeenteraden support te bieden bij het juridisch optimaliseren van hun besluitvormingsprocessen en andere werkzaamheden.

Thema voor deze Nieuwsbrief is: het recht op commissieleden.

18 maart 2026 komt eraan

Over ruim drie maanden is het zover: dan mogen we weer een gemeenteraad samenstellen. We gaan naar het stembureau, begroeten de mensen van het stembureau, maken aannemelijk dat we degene zijn van wie de naam op de oproep staat, ontvangen een stembiljet en begeven ons naar het stembokje. Om aldaar een bolletje naar keuze rood te maken.

Acht dagen later wordt de uitslag officieel bekendgemaakt en op 1 april worden de uitverkorenen (term van wijlen de heer J.R. Thorbecke) in een openbare raadsvergadering beëdigd. En dan maar hopen dat de eedafleggers op correcte wijze artikel 1 van de Wet vorm van de eed naleven én zich houden aan de aan God gelinkte tekst van artikel 14 Gemeentewet.

Aan de andere kant mag van alle burgemeesters die een Frysktalig raadslid tegenover hen krijgen worden verwacht dat zij de tekst van de eed dan wel verklaring en belofte keurig en accentloos in het Frysk uitspreken. Niet alleen in Fryslân maar ook in alle andere elf provincies.

Nadat aldus artikel 14 Gemeentewet ten overstaan van alle toegelaten raadsleden is uitgevoerd kan het echte werk beginnen. Want dan zijn de raadsleden gerechtigd om als raadslid te functioneren.

Niet alleen raadsleden

Zijn we er dan? Volgens Kieswet en Gemeentewet wel. Maar volgens de bepalingen uit het Reglement van Orde (RvO) moet er nog een vervolgstap worden gezet.

Er moeten commissieleden worden benoemd. Wat is een commissielid?

Een commissielid is iemand die deel uitmaakt van een artikel 82-commissie. Dat kan een raadslid zijn, dat kan ook een niet-raadslid zijn. Dat is maar net hoe de betreffende gemeenteraad invulling heeft gegeven aan artikel 82 lid 1 Gemeentewet. In die bepaling is te lezen dat de raad de keuze heeft om commissies in te stellen die besluiten van de raad voorbereiden en overleggen met B&W en burgemeester. Daarbij heeft de raad alle vrijheid om de samenstelling van die commissie(s) in te regelen. Dat kunnen uitsluitend raadsleden zijn, maar ook kan de raad ervoor kiezen om niet-raadsleden zitting te laten nemen in een of meer commissies.

En nu ben ik denk ik een aantal lezers kwijt.

Het gemeenterechtelijke commissielid verdrongen door het ??lid

In vorige nieuwsbrieven heb ik mij verwonderd over de verwording van het gemeenterechtelijke commissielid niet zijnde raadslid tot het commissielid anno nu. Het commissielid anno nu is veel meer dan het commissielid niet zijnde raadslid zoals de wetgever ooit voor ogen stond.

Hier en daar lijken ze wel heel sterk op raadsleden. Dit gaat zelfs zover dat commissieleden volgens de website van de Vereniging voor Raadsleden recht hebben (jawel!) op toegang tot informatie en op ambtelijke ondersteuning. En dat is echt onjuist want de Gemeentewet kent het recht op informatie en ambtelijke ondersteuning uitsluitend toe aan raadsleden. Zie artikel 33 lid 1 en 169 Gemeentewet.

Een gemeente heeft volgens artikel 8 Gemeentewet recht op raadsleden. Dat brengt ons bij de vraag of er ook een recht bestaat op commissieleden niet zijnde raadslid. Het antwoord daarop luidt: njet. Overigens heeft onderzoek uitgewezen dat in de loop der jaren door gemeenteraden bijna 40 benamingen zijn bedacht voor de commissieleden niet zijnde raadslid. Meest in het oog springende tevens volstrekt correcte benaming is wel “niet-raadslid”.

Moet een gemeenteraad commissieleden benoemen?

Alleen als de raad dat wil. Het hoeft dus niet. De gekozen leden van de raad kunnen ervoor kiezen om het raadswerk geheel in eigen beheer uit te voeren en geen ongekozenen toe te laten op het raadsdomein.

Als de raad overgaat tot het inzetten van commissieleden moet wel goed worden geregeld hoe iemand de status van commissielid verwerft én hoe iemand die status weer kan kwijtraken.

Op laatstgenoemd vlak is er heel weinig geregeld in de model-reglementen die de raad kan gebruiken om het commissiewezen in te regelen. Ik zou durven beweren dat cruciale zaken in zijn geheel ontbreken. Denk hierbij aan de situatie waarin een fractie van een commissielid af wil. Hoe gaat dat in zijn werk en is de fractie afhankelijk van een daartoe te nemen raadsbesluit?

Wat is rechtens als een commissielid van de ene op de andere dag voor een andere fractie aan de slag gaat. Blijft diegene dan commissielid? Hoe moet worden gehandeld als na afsplitsing van een fractie door een raadslid een commissielid met dat raadslid 'meegaat'? Blijft diegene dan commissielid? Heeft een nieuwgevormde fractie überhaupt recht op commissieleden?

Praktijk in dergelijke situaties is dat de regels waarop de raad moet kunnen terugvallen geen oplossing bieden. Op dat moment slaan de vlammen uit het dak en moet in die hectiek met stoom en komend (blus)water een oplossing worden bedacht.

Ik wijs in dit verband op het belang van goed doordachte regelgeving op het raadsdomein. Regels heb je nodig als ze nodig zijn. Neem daarom de tijd om ze weloverwogen in te voeren en ga vooral niet blind af op een modelregeling.